

РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА
МИНИСТЕРСТВО ЗА ОБРАЗОВАНИЕ И НАУКА
Биро за развој на образование
СКОПЈЕ

Примено:	24.09.2013		
Организација:	Број:	Приним:	Застапувач:
07	12/201		

Врз основа на член 55 став 1 од Законот за организација и работа на органите на државната управа („Службен весник на Република Македонија“ бр. 58/00, 44/02, 82/08, 167/10 и 51/11) и член 31 од Законот за основно образование („Службен весник на Република Македонија“ бр. 103/08, 33/10, 116/10, 156/10, 18/11, 51/11, 6/12, 100/12 и 24/13), министерот за образование и наука ја утврди Наставната програма по теорија на музиката за шесто одделение на шестгодишното основно музичко и балетско образование.

ОСНОВНО МУЗИЧКО ОБРАЗОВАНИЕ

ШЕСТГОДИШНО ОСНОВНО
МУЗИЧКО ОБРАЗОВАНИЕ

НАСТАВНА
ПРОГРАМА

ТЕОРИЈА НА МУЗИКАТА

Скопје, 2013

МИНИСТЕРСТВО ЗА ОБРАЗОВАНИЕ И НАУКА
БИРО ЗА РАЗВОЈ НА ОБРАЗОВАНИЕТО

Вовед

Наставниот предмет теорија на музиката е застапен во вториот образовен период на шестгодишното основно музичко образование. Со оглед на ваквата позиција на предметот целта на теорија на музиката во шестгодишното основно музичко образование е да рекапитулира и систематизира базичните знаења стекнати на предметот солфеж со елементарна теорија и да ги надгради со содржините од различните теориски дисциплини: теорија во потесна смисла на зборот, хармонија, полифонија, музички форми, запознавање со музички инструменти. За при тоа да се овозможи комплексен музички развој на учениците, во програмата се вклучени содржините кои ги воведуваат учениците во музиката култура и уметност. Со тоа, наставата по теорија на музиката треба да придонесе за стекнување на знаења за музиката кои ќе ги поттикнат учениците за сопственото истражување и нивната примена на предметот солфеж и во свирење на инструмент. Наставните теми – Метроритам: Скали, интервали, акорди, Темпо и динамика, Музичка уметност - се тесно поврзани меѓу себе и даваат широки можности за меѓусебно интегрирање. Во оваа завршна година, покрај изучување на новите знаења, треба да се направи рекапитулација на претходно стекнатите знаења и умеења. Содржините и поимите кои се посочени во програмата задолжително треба да бидат слушно доживевани и анализирани. Затоа, освен активностите на предметот солфеж, и наставата по теорија на музиката треба да вклучуваат активности базирани врз слушање на музички примери и целосни музички дела. Од друга страна, посочените содржини и поими треба да бидат препознаени во нотниот текст. Затоа во наставата по теорија на музиката треба да има активности кои вклучуваат визуелна анализа на нотниот текст (поедноставни примери и партитури). Наставата се изведува во групи по 9 - 15 ученици. На крајот од учебната година секој ученик полага годишен испит пред комисија.

- Фонд на часови: 1 час неделно, 36 часа годишно.
- Статус на предметот: задолжителен.

1. ЦЕЛИ НА НАСТАВАТА ВО VI ОДДЕЛЕНИЕ

Ученикот/ученичката:

- да покажува интерес и љубов кон класичната музика;
- да покажува интерес за слушање музика, посета на концерти и други приредби;
- да се оспособува за активно, внимателно слушање на музиката;
- да развива осет за музичката изразност;
- да ги усвојува неопходните музичко-теориски поими;
- да стекнува практични умења за примена на усвоените знаења;
- да ги препознава визуелно и да ги запишува нотите во виолинскиот, бас, алт и тенор клуч;
- да ги именува тоновите со солмизација и абецеда;
- да ги препознава, именува и гради скали до седум предзнаци;
- да продлабочи сознанија за квинтниот круг;
- да ги препознава, именува по големина и гради скалични интервали;
- да ги препознава, именува и гради квинтакорди од зададен тон;
- да стекне почетни сознанија за превртувања на квинтакордите;
- да стекне почетни сознанија за староцрквените, пентатноската и целостепенската скала;
- да стекне почетни сознанија за модулација;
- да ги препознава визуелно тактовите и тактовите времиња;
- да знае да ги групира нотите во соодветните тактови;
- да ги разбира и применува стручните термини за темпо, динамика, артикулација и агогика;
- да ги разликува и именува музичките инструменти и пејачките гласови;
- да продлабочи сознанија за основните елементи на музичката форма;
- да продлабочи сознанија за музичките професии (композитор, изведувач - инструменталист, пејач, диригент);
- да продлабочи способност за визуелна анализа на наједноставен нотен текст;
- да го развива внатрешниот слух;
- да ја развива креативноста;
- да применува ИКТ.

2. КОНКРЕТНИ ЦЕЛИ

Тема: МЕТРОРИТАМ (10 часа)			
Цели	Содржини	Поими	Активности и методи
<p>Ученикот/ученичката:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Да ги усвои наведените нотни вредности и паузи; - Да разликува и запишува: едноставни и сложени тактови; - Да ги разбере нерамноделните тактови; - Да знае точно да ја продолжи (изброи) секоја нота со лак, точка и корона; - Да ги разбира неправилните тонски групи. 	<p>Повторување и рекапитулација на основните поими</p> <ul style="list-style-type: none"> - 32-на со точка - 64-на - 4/8 такт - Сложени тактови - рекапитулација - Нерамноделни тактови - рекапитулација - Неправилни тонски групи (дуола, триола, квартола, квинтола секстола) 	<ul style="list-style-type: none"> - 32-на со точка - 64-на - 4/8 такт - Сложени тактови - Нерамноделни тактови - Дуола, триола, квартола, квинтола, секстола 	<ul style="list-style-type: none"> -Анализа на сите тактови и промена на такт во едноставни нотни примери (на пример, препознавање на такт - наставникот да ги подготви примерите со покриен или избришан такт). - Вежби за групирање нотни вредности во различни тактови - Откривање и забележување на нерамноделните тактови. -Вежби со неправилни тонски групи. Методи: монолошки дијалошки демонстративен опсервација

Тема: СКАЛИ, ИНТЕРВАЛИ, АКОРДИ (18 часа)			
Цели	Содржини	Поими	Активности и методи
<p>Ученикот/ученичката:</p> <ul style="list-style-type: none"> - да ги применува поимите: скала, стапало, степен, тетракорд; - да ги разбира и разликува стабилните и нестабилните стапала; - да го разбира тежнењето и разрешувањето на нестабилните во стабилните стапала (корелација со солфеж); - да ги запишува и применува знаците: диез, бемол, бекар; - да ги поврзува дур и паралелен мол; - да ги усвои дурски и молски скали до седум предзнаци; 	<p>Повторување и рекапитулација на основните поими:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Основна скала - Елементи на скалата - Дурска скала - Молска скала и видови молски скали - Скали до 7 предзнаци - Формирање квинтен круг нагоре и надолу 	<ul style="list-style-type: none"> - Основна скала - Латински имиња на тоновите - Стапало - Степен (цел и полустепен) - тетракорд - Стабилни (I, III, V) и нестабилни (II, IV, VI, VII) стапала; - тежнење - разрешување на нестабилните стапала во стабилните; - I стапало - тоника; - VII стапало - водилка; - дурска скала; - молска скала: природен, хармонски и мелодиски вид; - Паралелни скали - квинтен круг - оддалеченост за 1 предзнак - оддалеченост за 2 предзнака - оддалеченост за 3 	<ul style="list-style-type: none"> - Бележење на основната скала со сите нејзините елементи. - Вежби: поврзување на дур со паралелен мол (квиз). - Градење на молска скала (сите видови) со промените на стапалата, полустепените и целите степенени во хармонски и мелодиски мол. - Откривање на скали до 8 предзнаци (во мелодиските примери што ги пеат). - Бележење на знаците за промена на висината на тонот (диез, бемол, бекар) во скалите до 8 предзнаци. - Вежби: градење на скалите по квинтен круг; - градење пентатонски скали; - градење целостепенска скала;

<p>- Да го осознае квинтниот круг;</p>		<p>предзнаци оддалечност за 4 предзнаци</p> <p>- оддалечност за 5 предзнаци</p> <p>- оддалечност за 6 предзнаци</p> <p>- оддалечност за 7 предзнаци</p>	<p>- транспонирање на кратки примери во скалите оддалечени за 1-8 предзнаци и во паралелни скали (препорака: примерите соодветни со програмските барања на солфеџ да се користат за солфежирање на часот по солфеџ);</p> <p>- анализирање на скали и промена на скала во едноставни нотни примери;</p> <p>- анализирање на стабилни и нестабилни стапала со разрешување во едноставни нотни примери;</p>
<p>-да стекне почетни сознанија за специфичните скали (староцрквените, пентатонската, целостепенската);</p>	<p>-Староцрквени скали – модули (ИНФОРМАТИВНО, преку слушни и нотни примери)</p> <p>-Пентатонски скали (ИНФОРМАТИВНО, преку слушни и нотни примери)</p> <p>-Целостепенска скала (ИНФОРМАТИВНО, преку слушни и нотни примери)</p>	<p>-Староцрквени скали</p> <p>-Пентатонски скали</p> <p>-Целостепенска скала</p>	<p>- Слушање дела (народни песни, стара музика, музички стилови од 20-21 век) во специфични модули и скали со коментирање за специфичната звучност различна од дур-молскиот систем;</p> <p>- воочување на структурата на скалите на клавијатура (староцрквени скали на бели клавиши, пентатоника на црни, целостепенска од с).</p> <p>Овие активности се со ИНФОРМАТИВЕН карактер, главната цел е – да се стекне сознание дека дурмолскиот</p>

<p>- да го осознае поимот акорд - да го осознае поимот квинтакорд;</p> <p>- да ги осознае, препознава и применува скаличните квинтакордии;</p> <p>- да стекне почетни сознанија за превртување на квинтакордот;</p> <p>- да стекне почетни сознанија за многустраноста на квинтакордот;</p>	<p>-Интервали – рекапитулација</p> <p>-Акорд</p> <p>-Квинтакорд (дурски, молски, намален, зголемен)</p> <p>-Скалични квинтакорди</p> <p>-Превртување на квинтакордот (ИНФОРМАТИВНО)</p> <p>-Многустраност на квинтакордот (ИНФОРМАТИВНО)</p>	<p>-Акорд</p> <p>-Квинтакорд (дурски, молски, намален, зголемен)</p> <p>Скалични квинтакорди</p> <p>-Превртување на квинтакордот</p> <p>-Многустраност на квинтакордот</p>	<p>СИСТЕМ НЕ Е ЕДИНСТВЕНИОТ ВО МУЗИКАТА;</p> <p>- градење на квинтакордите нагоре и надолу од зададен тон и во скалите.</p> <p>- ИНФОРМАТИВНИ вежби (писмени и на пијано) за превртување на квинтакорд (споредувано со превртување на интервалите), со воочување на воопштената интервалска структура терца-квартата и кварта-терца.</p> <p>-Многустраноста на квинтакордот се предвидува само со кратко појаснување на наставникот дека еден ист акорд може да се сретне во различни скали на различни стапала (на пример, с-е-г во C-dug, G-dug и F-dug и нивните паралелни молски скали) со што скалите/тоналитетите лесно се поврзуваат меѓу себе во една иста композиција.</p>
---	--	--	---

<p>- да стекне почетни сознанија за модулација (за 1 предзнак).</p>	<p>- Модулација за 1 предзнак (ИНФОРМАТИВНО, преку слушни и нотни примери)</p>	<p>- Модулација</p>	<p>- Воочување на модулација за 1 предзнак преку звучен и нотен пример (може да биде модулативен период), со надоврзување на квинтен круг и многустраноста на квинтакордите.</p> <p>Методи: мололошки дијалошки демонстративен опсервација</p>
---	--	---------------------	--

Тема: ДИНАМИКА, ТЕМПО, АРТИКУЛАЦИЈА (2 часа)			
Цели	Содржини	Поими	Активности и методи
<p>Ученикот/ученичката:</p> <ul style="list-style-type: none"> - да ги усвои термините за динамика и да ги запишува со кратенки; - да ги усвои оригиналните термини за разни видови на темпо и да го разбира нивното значење; - да ги разбира оригиналните термини за артикулација и да ги применува. 	<p>Рекапитулација на изучените поими за динамика, темпо, артикулација</p>	<p>Сите изучени поими</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Творење: учениците сами да ги определат и запишат ознаките за темпо, динамика и артикулација во одреден пример. - Визуелна анализа: препознавање на знаците, термините, кратенките за динамика, темпо, артикулација во едноставни нотни примери. - Слушна анализа со препознавање на видовите на динамиката, темпо, артикулација (во изведба на наставникот и снимки).

				Методи: монолошки дијалогски демонстративен опсервација
--	--	--	--	---

Тема: МУЗИЧКА УМЕТНОСТ (6 часа)

Цели	Содржини	Поими	Активности и методи
<p>Ученикот/ученичката:</p> <ul style="list-style-type: none"> - да ги продлабочи знаењата за различните групи на инструментите (заради избор на инструмент); - да ги разликува и именува пејачките гласови и да се запознае со оперското пеење (заради избор - соло пеење); - да ги воочува елементите на музичките форми - да покажува Љубов кон музичката професија, да посетува концерти, оперски и балетски претстави; - да покажува интерес кон собирање разни информации од Интернет, поврзани со музиката. 	<p>- Видови на вокалните и инструменталните состави - рекапитулација</p> <p>- Елементи на музички форми и музичко творештво: проста и сложена дводелна и триделна форма (врз пример на композициите во жанрот марш и танцовите жанрови – валс, менует, полка, мазурка, полонез и сл.)</p>	<p>Сите видови состави</p> <p>-Сложена дводелна форма -Сложена триделна форма</p>	<p>Препознавање на инструментите и пејачки гласови (преку слушање на музика, посета на концерти, оперски и балетски претстави)</p> <p>- Игри и квизови за усвојување на музичките термини.</p> <p>- Компјутери и Интернет за изнаоѓање на интересни содржини од животот на композиторите, анегдоти.</p> <p>- анализа: откривање на елементите на музички форми (мотив, двотакт, реченица, период) со помош на наставникот во едноставни нотни примери.</p> <p>Методи: мололошки дијалошки демонстративен опсервација</p>

3. ДИДАКТИЧКИ ПРЕПОРАКИ

- Наставата по теорија треба да биде во тесна поврзаност со наставата по солфеж.
- Предвидените содржини се во непосредна корелација со темите и содржините на предметот Солфеж. Наставникот треба да внимава при планирањето на часовите по двата предмета меѓупредметната поврзаност да им биде јасна на учениците. Во случај ако овие предмети ги предаваат различни наставници тие мораат најтесно да соработуваат и да ги координираат содржините и активностите на двата предмета.
- Содржините на сите наставни теми се заемно поврзани, затоа процесот на совладување на одредени проблеми посочени во една од темите често пати треба да се одвива преку интеграција со другата тема (на пример, препознавање на темпо, динамика, аголика во примери од музичкото творештво, инструменти и сл.).
- Се препорачува слушање музика во изведба на наставникот (примери од класична музика, композиции за деца од тип на „Детски албуми“, музика од други стилови и жанрови) и снимање на воочување на нејзиниот карактер и изразните средства, како и за доживување и совладување на наставните содржини (метроритамот, темпото, инструменти, гласови и др.).
- Наставникот треба особено внимание да обрнува на практичната примена на теориските поими преку запишување (вежби за ритмичко групирање, градење скали и интервали, запишување во различни клучеви на една иста мелодија и сл.).
- Особено е важно поимите што се усвојуваат да бидат поткрепени со звучни примери од музичка литература со воочување и задолжително коментирање.
- Од непомала важност е создавање кај учениците навика за визуелна анализа на нотниот текст. Затоа, уште на првите часови таа треба да е присутна во вид на анализа на наједноставен нотен запис (почнувајќи од едногласни фрагменти во различни клучеви), со воочување на ознаки за темпо, динамика, артикулација, аголика, такт и тактови времиња, скала, интервали, нотни вредности итн. Од друга страна, може да се применува и анализа на едноставни партитури (на пример, едноставни композиции за пијано) во кои може да се воочи примена на виолински и бас клуч.
- посочените наставни теми (пред сè, Музичка уметност) даваат широки можности за користење на ИКТ и самостојна истражувачка работа на учениците во тимови.
- **НАПОМЕНА:** Содржините и поимите кои се предвидуваат **ИНФОРМАТИВНО** треба да бидат осознаени преку демонстрирање на слушни и нотни примери и не треба да претставуваат прашања за испит. Наставникот треба да најде наједноставен начин за појаснување на овие содржини и поими, без оптоварување на учениците со стручни дефиниции и сл. Во нивното совладување наставникот треба да се потпира на индивидуалните интереси и способности на учениците.

Препораки за користење на годишниот фонд на часови:

број на часовите за наставните теми е даден ориентационо.

➤ **Наставни средства:**

- учебник по избор на наставникот, одобрен од страна на министерот;
- аудио-визуелни средства (ТВ, DVD - плеер, видеоплеер, компјутер);
- дидактички средства и материјали;
- разни извори на учење од непосредната околина (предмети во природата и околината);
- визуелни средства (слики, фотографии, апликации и сл.);
- Интернет, образовни софтвери.

4. ОЦЕНУВАЊЕ НА ПОСТИГАЊАТА НА УЧЕНИЦИТЕ

Во текот на наставата редовно се следат и вреднуваат постигањата на учениците, се прибираат показатели за нивните активности, мотиваноста за музичко изразување, ангажираноста на учениците, посветеноста во работата, како и тимската работа (формативно оценување). При следењето на постигањата на учениците, наставникот треба особено да внимава кон индивидуалниот пристап во постигањата на секое дете.

На крајот од годината секој ученик полага годишен испит во вид на тест и усно одговарање на две теориски прашања.

5. ПРОСТОРНИ УСЛОВИ ЗА РЕАЛИЗАЦИЈА НА НАСТАВНАТА ПРОГРАМА

Програмата во однос на просторните услови за реализација се темели на Нормативот за простор за IV, V и VI одделение и за наставните средства донесен од страна на министерот за образование и наука.

6. НОРМАТИВ ЗА НАСТАВЕН КАДАР

Воспитно-образовната работа може да ја изведува лице кое завршило:

- A. факултет за музичка уметност - Оддел за музичка теорија и педагогија;
- B. факултет за музичка уметност - оддели за:

- Композиција
- Диригирање
- Музикологија
- Етномузикологија

(Приоритет според горенаведениот редослед.)

Наставникот треба да има стекнато педагошко-психолошка и методска подготовка и положен стручен испит.

7. ОЧЕКУВАНИ РЕЗУЛТАТИ

Ученикот/ученичката:

- пројавува интерес и љубов кон класичната музика;
- пројавува интерес за слушање музика, посета на концерти и други приредби и демонстрира соодветно однесување;
- пројави навика активно, внимателно слушање на музиката;
- воочува и коментира елементите на музичката изразност во слушаните дела;
- применува неопходните музичко-теориски поими;
- демонстрира практични умеења за примена на усвоените знаења;
- препознава визуелно и ги запишува нотите во виолински и бас клуч;
- применува солмизација и абецеда;
- разбира едноставни и сложени тактови, рамноделни и нерамноделни тактови;
- владее теориски и практично скали до 7 предзнаци;
- разбира принципот на градење на квинтниот круг;
- разбира за основните принципи на градењето на староцрквените, пентатонската и целостепенската; скали како одраз на разновидноста на музичката уметност и музичките системи;
- сфаќа и разликува скаличните интервали по големина, вид и звучност;
- сфаќа и разликува квинтакордите и нивните превртувања;
- разбира воопштено за поимот модулација;
- разбира и применува стручните термини за метроритам, темпо, динамика, артикулација и агогика;
- разликува и именува музичките инструменти и пејачките гласови;
- воочува основните елементи на музичката форма;
- дискутира за музичките професии (композитор, изведувач - инструменталист, пејач, диригент);
- покажува способност за визуелна анализа на наједноставен нотен текст;
- развива внатрешен слух;
- пројавува креативност;
- применува ИКТ.

Изготвил: Работна група формирана со решение број 02-336/1 од 19.02.2013 година
Координатор: м-р Анкица Витанова, советник, Биро за развој на образованието *AK*
Контролирал: м-р Митко Чешларов, раководител на сектор *MC*

Одобрил: м-р Весна Хорватовиќ, директор
V. Horvatovic

Потпис и датум на утврдување на наставната програма

Наставната програма по теорија на музиката за шесто одделение на шестгодишното оновно музичко и балетско образование, на предлог на Бирото за развој на образованието, ја утврди

РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА
МИНИСТЕРСТВО ЗА ОБРАЗОВАНИЕ И НАУКА

Бр. 11-49874

17 09 2015 год.

СКОПЈЕ

на ден _____

Скопје

Министер,
Спиро Ристовски

